

ԿԱՐԾԻՔ

ԵՊԲՀ սեքսուոլոգիայի ամբիոնի ասիստենտ՝ Ռուզաննա Էդուարդի Ազատյանի

«Սեռական խանգարումների կլինիկական դրսևորումների կապը մանկության վնասակար փորձառության հետ» թեմայով, ԺԴ 00.07 «Նյարդաբանություն, հոգեբուժություն և թունաբանություն» մասնագիտությամբ բժշկական գիտությունների թեկնածուի գիտական ստիճանի հայցման ներկայացված ատենախոսության և սեղմագրի վերաբերյալ

Հետազոտական աշխատանքը նվիրված է մանկության վնասակար փորձառության ՄՎՓ և սեռական խանգարումների դրսևորման միջև բարդ փոխազդեցության համապարփակ ուսումնասիրությանը, ինչպես նաև կանխարգելիչ ռազմավարության ձևավորմանը:

Ավելի ու ավելի է ընդունվում, որ մանկության անբարենպաստ փորձառությունները հանդես են գալիս որպես առանցքային գործոններ հասուն տարիքում մի շարք հիվանդությունների համար: Այս մոտեցումը խթանել է ՄՎՓ-ների վերաբերյալ համապարփակ հետազոտությունների աճը: Վերանայելով հասանելի գրականությունը՝ ապշեցուցիչ բացահայտում է հայտնվում. չափահաս կանանց մոտավորապես 40-45%-ը և հասուն տղամարդկանց 20-30%-ը տառապում են առնվազն մեկ կլինիկական նշանակալի սեռական խանգարումներից: Հետևաբար, հաշվի առնելով տվյալ տարածաշրջանի (Հայաստանի Հանրապետություն) ժողովրդագրական համատեքստը, Էսկան նշանակություն է տրվում սեռական խանգարումների կանխարգելմանն ու վաղ հայտնաբերմանը:

Մտողապահության համաշխարհային կազմակերպության (ԱՀԿ) կողմից կազմված տվյալները ընդգծում են անհանգստացնող իրականությունը՝ տարեկան ավելի քան մեկ միլիարդ երեխա ենթարկվում է բռնության: Այս պատուհասը թափանցում է տարբեր ոլորտներ՝ ընդգրկելով վիրտուալ տարածքները մինչև տների, դպրոցների և համայնքների սահմանները:

Գիտական հետազոտությունները հիմնավորել են, որ վաղ կյանքի փորձառությունները կայուն ազդեցություն են ունենում երկարաժամկետ հարմարվողականության վրա՝ ծառայելով որպես ապագա ֆիզիկական և հոգեկան առողջության հիմնարար որոշիչներ, ինչպես նաև ձևավորելով չափահաս տարիքում միջանձնային կապերի դինամիկան :

Բռնության ենթարկվելը հաճախ հրահրում է տրավմատիկ արձագանքներ՝ առաջացնելով ֆիզիոլոգիական, հոգեբանական և սոմատիկ խանգարումներ: Այս բարդ ընթացքը ներառում է այնպիսի խանգարումներ, ինչպիսիք են դեպրեսիան, հետտրավմատիկ սթրեսային խանգարումը, անհատականության խանգարումները, տազնապային խանգարումները, նարկոտիկ նյութերի չարաշահումը, սննդի ընթունման խանգարումները և ինքնասպանության հակումները:

Աշխատանքի գիտական նորույթը

Այս հետազոտությունը նոր հեռանկար է հաղորդում գիտական դաշտին: Այն կենտրոնանում է սեռական ինդիքների և մանկության բացասական վործի միջև կապի վրա՝ հաշվի առնելով բարոյական, վիճակագրական և բժշկական ասպեկտները: Ուսումնասիրվում են նաև էթնիկ տարբերությունները և ընտանեկան դինամիկայի դերը սեռական վարքագծի ձևավորման գործում: Կարևոր է, որ հետազոտությունը ընդգծում է ռիսկային վարքագծի կանխարգելման անհրաժեշտությունը՝ ստեղծելով արդյունավետ ծրագրեր և ուղեցույցներ: Սեքսուոլոգիայի ոլորտում այս պատկերացումներն ունեն նշանակալի արժեք և ազդեցություն պոտենցիալ:

Կիրառական նշանակություն

Հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ հստակ կապ կա ռիսկային վարքի և սեռական խանգարումների միջև: Ռիսկային վարքագծի կանխարգելման հատուկ ծրագրեր և ուղեցույցներ մշակելով՝ կարող ենք արդյունավետորեն նվազեցնել որոշակի սեռական խանգարումների առաջացումը:

Հետազոտական նյութերի բնութագրերը

Ատենախոսությունը բաղկացած է 114 էջից և ներառում է ներածություն, գրականության ակնարկ, մեթոդներ և նյութեր, գլուխ և առանձին թեզ: Բովանդակությունը պարունակում է 13 աղյուսակ, որտեղ ցուցադրվում են ուսումնասիրության արդյունքները, հետազոտության եզրակացությունները, գործնական առաջարկները և հղումների ցանկը: Բացի այդ, կան 11 պատկերներ, որոնք բարելավում են տվյալների ներկայացումը՝ համահունչ վիճակագրական տեխնիկայի հետ: Ատենախոսության բովանդակությունը համահունչ է և հեշտությամբ ընկալելի: Եզրակացությունները հակիրճ ամփոփված են, և ուսումնասիրության շրջանակներում ներկայացված գործնական առաջարկությունները և՛ իրատեսական են, և՛ իրագործելի:

Հետազոտության կարգավորում և մասնակիցներ

Հետաքննությունն անցկացվել է ԵՊԲՀ սեքսուալաթոլոգիայի կլինիկայում: Վերահսկիչ խումբը կազմված էր առողջ կամավորներից՝ նույն տարիքային շրջանակում: Մասնավորապես, պատահականության սկզբունքով ընտրվել են 221 մասնակիցներ ուսանողներից, կլինիկական օրդինատորներից, բժշկական մասնագետներից, և այլ կամավորներից: Մյուս կողմից, հիմնական խումբը ընդգրկել է 85 անձ, որոնց մոտ ախտորոշվել են սեռական խանգարումներ:

Հետազոտական գործիքներ

Հետազոտությունը կիրառել է կլինիկական հարցազրույցների և տվյալների հավաքագրման օբյեկտիվ հետազոտությունների համադրություն: ԵՊԲՀ սեքսուոլոգիայի ամբիոնի կողմից մշակված սեքսուոլոգիական քննության քարտը օգտագործվել է այցելուների

տվյալները փաստաթղթավորելու և կազմակերպելու համար: Գիտարկման միավորը սահմանվել է որպես բժշկական պատմության կամ ամբուլատոր հետազոտության դուրսգրման քարտ:

Մեթոդաբանությունը

Հետազոտության նպատակներին հասնելու և գերակշռող խնդիրների լուծման համար ընդունվել է հարցազրույցի/հարցաշարի մոտեցում: Ուսումնասիրության ընթացքում օգտագործվել են հետևյալ գործիքները.

ա) Adverse Childhood Experiences Questionnaire (ACEQ) - Այս թարգմանված հայերեն տարբերակը, հիմնված Ֆելիտի և այլոց (1998) առաջարկի վրա, չափում է մանկության անբարենպաստ փորձառությունները երեք տասը կետից բաղկացած կատեգորիաների միջոցով, որոնք ներառում են ֆիզիկական, զգացմունքային և սեռական բռնություն:

բ) Սեռական ֆունկցիայի փոփոխման գնահատման հարցաթերթ (Changes in Sexual Functioning Questionnaire (CSFQ) . Թարգմանված է հայերեն՝ Բլեյթոնի և այլոց (1997) աշխատության հիման վրա, այն գնահատում է հիվանդության և դեղորայքի պատճառով սեռական ֆունկցիայի փոփոխությունները: Յուրաքանչյուր հայտարարության հավաքական գնահատումն օգնում է հասկանալու սուբյեկտի դիրքորոշումը նշված հարցերում:

Հետազոտության հուսալիություն

Ուսումնասիրությունն ապահովում է վստահելի արդյունքներ՝ գնահատելով տվյալները՝ օգտագործելով վիճակագրական վերլուծություն IBM SPSS 22 ծրագրաշարով: Նկարագրական վիճակագրությունը օգտագործվել է հիվանդների և ստուգիչ խմբի համար:

Գիտական վավերականություն

Հետազոտության գիտական պնդումները հիմնավորված են և համապատասխանում են դրա նպատակներին: Առատ նյութն ու արդյունքները հեղինակին թույլ են տալիս հիմնավոր եզրակացություններ անել:

Առողջապահական ծրագրի ազդեցությունը

Հիմնվելով սույն հետազոտության տվյալների վրա՝ հեղինակը ներկայացնում է առողջապահական ծրագիր, որը կոչված է սեռական խանգարումներին դիմադրելու: Այս ծրագիրը առաջարկում է պրագմատիկ ճանապարհ՝ խնդիրների արդյունավետ լուծման համար:

Հարցեր, որոնց պատասխանները ակնկալում են լսել հեղինակից.

1. Ինչպես եք բացատրում հիմնական խմբում սեռական խանգարումների խիստ բևեռացված լինելը, օր.՝ վագինիզմ 66% իսկ անօրգազմիան կամ սեռական ցանկությունը 4-6%:

2. Ձեր աշխատանքում նշել եք բուժման միանգամյա փսիխոթերապիայի մեթոդի կիրառման մասին, բացատրեք խնդրեմ ինչու է նախապատվությունը տրվել այս մեթոդին, որոնք են առանձնահատկությունները:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ռուզաննա Էդուարդի Ազատյանի «Մեռական խանգարումների կլինիկական դրսևորումների կապը մանկության վնասակար փորձառության հետ» թեմայով ատենախոսությունը կարելի է բնութագրել որպես ինքնուրույն կատարված ավարտուն գիտական աշխատանք:

Թեմայի արդիականությունը, հետազոտությունների բարձր մակարդակը, ստացված արդյունքների հավաստիությունը թույլ են տալիս սույն ատենախոսությունը համարել ավարտուն՝ կատարված բարձր որակավորում ունեցող, փորձարարական հետազոտություններում կարևոր խնդիրներ ինքնուրույն լուծելու ունակ մասնագետի կողմից: Հետազոտությունը պարունակում է տեսական և գործնական նշանակություն ունեցող նոր տվյալներ և հիմնավորված եզրահանգումներ: Հետազոտության նյութը ծավալուն է, ստացված արդյունքները՝ հավաստի:

Ատենախոսության նպատակը, խնդիրները, հետազոտական մեթոդները, եզրահանգումները և գիտական նորոյթը համապատասխանում են բժշկագիտության ոլորտի «Նյարդաբանություն, Հոգեբուժություն և թունաբանություն» մասնագիտության դասիչին և ԲՈՀ-ի կողմից ԺԴ. 00.07 «Նյարդաբանություն, հոգեբուժություն և թունաբանություն» մասնագիտությամբ թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող չափանիշներին:

“Հոգեկան Առողջության Ամբուլատորիա”:

Մասնավոր ձեռնարկատիրական կազմակերպության ղեկավար
Բժշկական գիտությունների դոկտոր պրոֆեսոր

Մ.Գ. Եղիյան

